Przesyłka opłacona ryczałtem

AIDAS

VILNIAUS LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS
eina tris kartus savaitėje

DUODA NEMOKAMUS PRIEDUS
Ūkininkams — „ŪKININKĄ"
Vaikams — „VARPELĮ"

Nr. 61 | Vilnius 1938 m. lapkričio 10 d. (ketvirtadienis) | Pirmi metai

PO ŽODŽIŲ LAUKIAME DARBŲ

Šis tas iš mūsų gyvenimo

Ne taip seniai, spalio 29 dieną Lenkijos užsienių reikalų ministeris pulk. J. Bekas vienam Amerikos spaudos atstovui papasakojo apie Lenkijos nusistatymą svarbiausiais užsienio politikos klausimais. Jų tarpe p. ministeris aiškiai apibūdino ir Lenkijos Lietuvos santykius. Ministerio Beko pareiškimas (žiūrėk „Aido" 57 nr.) padarė didelį įspūdį ne tik Lietuvoje, bet ir Lenkijos lietuvių tarpe. Ir tai visiškai suprantama: iš p. ministerio žodžių matyti, kad santykių tarp abiejų valstybių gerėjimas eina, jei taip galima išsireikšti, geru keliu. Dėl to netgi abiejų valstybių spaudos tonas žymiai pasikeitė.

Kalbėdami apie šį, nuo seniai pageidaujamą reiškinį, norime pridėti ir savo nors kuklią pastabą; norime, būtent, pažymėti, kad šalia diplomatinių santykių tarp valstybių, paprastai stengiamasi gerinti savitarpiai santykiai ir tarp tautų. Ir tik šias abi santykių sritis suderinus, galima būti tikram, kad geros valios žmonių pastangos dovanai nenueis. Tačiau, kaip visame kultūringame pasaulyje, taip ir Lietuvos Lenkijos, kaipo *valstybių* ir lenkų-lietuvių, kaipo tautų, santykiuose reikalinga yra šalia žodžių ir darbai.

Nedrįstame ir negalime abiejų valstybių gyvenimo vairuotojams nurodinėti, kokie turi būti padaryti darbai santykių sustiprinimui, bet manome, kad turime teisę ir pareigą, ir kad nieks mums už bloga nepalaikys, jeigu ta proga mes priminsime šį tą iš šio krašto lietuvių gyvenimo. Tai drįstame padaryti visų pirma todėl, kad esame giliai įsitikinę, jog, normuojant abiejų valstybių ir tautų santykius, jokiu būdu negalima praeiti pro Vilniaus lietuvius, dėl kurių ypatingai yra *jautri visa lietuvių tauta*. Mes šioje vietoje nenorime smulkiai nurodinėti to jautrumo priežasčių, mes tik pasitenkiname pažymėję, kad esame *lietuvių tautos dalis*.

Visa tai turėdami galvoje, norime priminti, kad 1936 metais iš pasienio ruožo buvo ištremti trejiems metams šie lietuviai inteligentai: Baranauskaitė Salomeja, Borisevičius Vytautas, Baniulis Vincas, Biekša Vaclovas, Bučelis Valerijonas, Čepskas Jonas, Damutytė Stanislova, Duksa Kazimieras, Grigonis Stanislovas, Liutkevičiūtė Elena, Peciulevičius Kletas, Šidlauskas Juozas, Šimukonis Juozas, Vaitulionienė Marija, Vaitulionis Petras ir Žydelienė Rožė.

Čia suminėtieji lietuviai inteligentai iki šiol yra ištrėmime ir negali grįžti į prieš tai gyvenamas vietas.

1936—38 metais uždarytos šios lietuviškos draugijos:

1. Tautinis Vilniaus Lietuvių Komitetas,
2. Lietuvių Mokytojų Sąjunga,
3. Lietuvių Labdarybės Draugija,
4. Lietuvių šv. Kazimiero Draugija,
5. Lietuvių Švietimo Draugija „Rytas" Vilniuje,
6. Lietuvių Švietimo Draugija „Rytas" Švenčionyse,
7. Lietuvių Ūkio Draugija,
8. Lietuvių Mokslo Draugija ir
9. Lietuvių Sporto Klūbas.

Pirmosios dvi draugijos uždarytos ir paliktos be globos. Tuo tarpu kitoms septynioms draugijoms paskirti kuratoriai, kurie visas šitas mūsų draugijas valdo iki šiol, atstatę iš jų beveik visus lietuvius tarnautojus.

Šiuo metu visame krašte liko tik dvi privatinės lietuvių pradžios mokyklos („Kultūros" mokyklos Vilniuje ir Pašaminėje); liko tik viena lietuvių gimnazija Vilniuje, kuri nuo 1937/38 mokslo metų neturi teisių. Į šią gimnaziją gali įstoti tik tų lietuvių vaikai, kurių lietuvybę oficiališkai patvirtina vaitai ar miestų burmistrai.

Savaime aišku, kad, norėdami duoti pilnesnį mūsų vadinamojo gyvenimo vaizdą, turėtumėm daug daugiau suminėti visiems žinomų faktų. Bet to nedarome ir dėl vietos stokos ir nenorėdami leistis į smulkmenas.

Rašydami šį straipsnį, vadovomės kuo geriausia valia, vengdami griežtesnių išsireiškimų, todėl norėtumėm tikėti, kad aukščiau išdėstytos mūsų pagrindinės mintys ras pritarimo tuose veiksniuose, kurie normuoja santykius tarp abiejų valstybių ir tautų, ir kad suminėti čia skaudūliai bus pirmučiausia numaldinti.

Lietuvos Lenkijos santykiai

Paskutiniu metu spaudoje vis daugiau rašoma apie turinčius pagerėti Lietuvos Lenkijos santykius. Šis klausimas ypač pasidarė aktualus po ministerio Beko pareiškimo. Santykių pagerėjimui daug skiria vietos ir Kauno spauda.

Pavyzdžiui, šio mėn. 5 dieną „XX Amžiaus" korespondentas iš Berlyno pranešė tokią žinią:

„Berlyne gauta žinia, kad prasidėsiąs artimiausiomis dienomis judėjimas Kauno ir Varšuvos politinių sluoksnių. Čia turima žinių, kad Lietuvos įgaliotas ministeris pulk. Škirpa esąs Kauno įgaliotas padaryti tam tikrų pasiūlymų, kurie siejami su naujos eros Lietuvos Lenkijos santykiuose gimimu. Tarp abiejų valstybių prasidės tikrai nuoširdūs santykiai. Pirmiausia būsiąs greitu laiku nutrauktas ligi šiol užtrukęs abiejų valstybių spaudos įtempimas. Be to, abi valstybės leisiančios laisvą laikraščių įvežimą ir jų platinimą: lietuviškuosius Lenkijoje ir lenkiškuosius Lietuvoje."

Be to, tą pačią dieną palietė kalbamą klausimą ir „Lietuvos Aidas" savo vedamajame. Ten tarp kitko rašoma:

„Jei dar pažiūrėsime į mūsų santykius su Lenkija, tai ir čia patysime tiek vienoje tiek kitoje pusėje nedviprasmiškų tendencijų ieškoti artimesnio bendradarbiavimo kelių. Čia tenka visų pirma pastebėti tai, kad Lietuvos viešoji nuomonė su pasitenkinimu sutiko Lenkijos užsienių reikalų ministerio Becko pareiškimą. Lenkijos užsienių politikos vadovo žodžiai, be abejo, prisidės prie palankesnės atmosferos sudarymo tarp abiejų kraštų santykiams išlyginti. Pakeliui į tą išlyginimą kliūčių pasitaikys nemaža, tačiau abiems pusėms turint geros valios neatrodo, kad jos būtų negalimos.

Reikia pasakyti, kad mūsų spauda ir visuomenė ta linkme ir eina. Lietuvos spaudos tonas ir taktika, nagrinėjant tiek Lietuvos Lenkijos santykius, tiek nušviečiant Lenkiją liečiančius klausimus, yra pasikeitusi. Mūsų spaudos santūresnė laikysena sudaro palankesnę dirvą abipusiam susipratimui."

Šią ištrauką padavė Vilniaus dienraštis „Kurjer Wileński". Gerai „K. W." padarė supažindinęs skaitančią lenkų visuomenę su Lietuvos spaudos nuomone dėl abiejų valstybių santykių. Tik kodėl „Kurjer Wileński" neįsidėjo „Lietuvos Aido" tos straipsnio vietos, kurioje yra kalbama apie Vilniaus krašto lietuvių padėtį? Tada lenkų visuomenė būtų tiksliai sužinojusi, kaip yra nusistačiusi lietuvių tauta.

Seniūnijų tarybų rinkimai

Teko patirti, kad artimiausiu metu Vilniaus vaivadijoje bus paskelbti seniūnijų tarybų rinkimai (wybory do rad gromadzkich). Kadangi šie rinkimai kaimo gyventojams yra labai svarbūs, todėl visi turėtų jais rūpintis ir rinkimuose dalyvauti.

Paduodami šią žinią, kartu pranešame, kad pradedant kitu „Aido" numeriu informuosime skaitytojus apie įvairius rinkimų formalumus.

Dar apie Lenkijos seimo rinkimus

Lenkų spauda plačiai rašo apie įvykusius praėjusį sekmadienį seimo rinkimus. Kartu pranešama ir kas pateko į seimą. Pažymėtina, kad nepateko į seimą ne tik pirmos apygardos pirmas kandidatas T. Katelbachas, bet nepateko ir paskutiniojo seimo pirmininkas pulk. Slavekas. Abudu jie kandidavo Varšuvoje.

Oficiališkai pranešama, kad šiuose Lenkijos seimo rinkimuose turėjo teisę balsuoti 17.585.385 gyventojai, balsavo iš viso 11.844.104 asmens. Taigi—67,36%.

Lenkų spauda kreipia dėmesio į tai, kad šiuo žygiu balsavo žymiai didesnis gyventojų procentas, negu 1935 metų seimo rinkimuose.

Galutinai paaiškėjus, kokie asmens bus Lenkijos seimo atstovais, lenkų spauda praneša, kad 161 atstovas priklauso prie Ozono. Tai jau sudaro 75% visų seimo narių. (Seime bus iš viso 204 atstovai).

Pagal rinkimų ordinacija, pirmas seimo posėdis turi būti sušauktas ne vėliau, kaip 30 dieną po rinkimų. Bet spėjama, kad naujai išrinkto Lenkijos seimo posėdis būsiąs sukviestas anksčiau.

Lenkijos nepriklausomybės šventė

Šio mėn. 11 dieną visoje Lenkijoje bus iškilmingai paminėta Lenkijos nepriklausomybės šventė.

Tą dieną didesniuose miestuose bus kariuomenės paradai, paskaitos ir koncertai.

Kadangi šiemet sueina nuo nepriklausomybės atgavimo 20 metų, tai minėjimas žada būti iškilmingas.

Kai kurie lenkų laikraščiai praneše, kad jie tą dieną išleis specialius Lenkijos nepriklausomybės sukaktuvėms paminėti numerius.

Klaipėdos krašto Seimelio rinkimai

Klaipėdos krašto gubernatorius J. Kubilius yra paskelbęs savo sprendimą, kuriuo pranešta, kad šių metų lapkričio 1 d. pasibaigė Klaipėdos krašto Seimelio posėdžiavimo laikas, ir kad nauji Seimelio rinkimai turės įvykti šių metų grodžio 11 dieną.

Seimelio rinkimų komisija jau yra sudaryta. Ji paskelbė rinkimų tvarką ir išaiškino, kas gali rinkimuose dalyvauti. Komisijos skelbime yra pasakyta, kad Seimelio atstovus turi teisę rinkti Klaipėdos krašto gyventojai, kurie yra ne jaunesni kaip 24 metų amžiaus, Klaipėdos krašte be pertraukos gyvena ne mažiau kaip 1 metus, moka mokesčius, yra etatiniai valdininkai ir t.t.

Seimelio rinkimų proga Klaipėdos krašto Lietuviškųjų Organizacijų Prezidumas paskelbė spaudoje atsišaukimą, kur apibūdina šio laiko svarbumą ir sako:

„*Būkim visuomet ir visokiose aplinkybėse didūs ir nepalaužiami. Būkime visuomet savo tautos didžios praeities verti.* Mūsų vos keliolika metų atlikti darbai yra mums ir kitiems aiškus liudininkai, kad mokame ir galime nepriklausomai gyventi ir žengti pirmyn. Dėl iki šiol pasireiškusių negerumų ir nepasisekimų, tautiečiai, nepraraskime smulkūs ir asmeniški. Klaidų ir negerumų atrasime ir geriausiose šalyse. Susikaupkime, pasiryškime didesnei vienybei, didesniam susiklausimui ir darbui".

— Lietuvos Visuomeninio Darbo Vadybos generalinis sekretorius prof. Iz. Tamošaitis pasitraukė iš pareigų. Jo vieton numatomas dabartinis pradžios mokyklų departamento direktorius Seimo atstovas Kviklys.

— Sugrįžęs iš Berlyno Vokietijos pasiuntinys Kaune Zechlinas suruošė pietus, kuriuose dalyvavo min. pirmininkas kun. Vl. Mironas, užsienių reikalų min. Lozoraitis, seimo pirmin. inž. K. Šakenis ir kt.

— Žinomi Lietuvos visuomenės veikėjai profesoriai Mykolas, Vaclovas ir Viktoras Biržiškos pastatė savo lėšomis Viekšniuose savo tėvo a.a. Dr. Antano Biržiškos vardo didelius namus, kuriuos atidavė vietos ir apylinkės gyventojams, kad įsteigtų sveikatos punktą.

— Lapkričio 6 d. Kaune Kunigų Seminarijoje buvo surengtas Maironies minėjimas. Buvo paskaitos, giesmės, deklamacijos ir dainos.

— Vatikano atstovas mons. Buzzis lapkričio 4 d. buvo atsilankęs pas Lietuvos užsienių reikalų min. Lozoraitį, kuriam įteikė kai kuriuos Vatikano pasiūlymus.

Pagerbtas Lietuvos Prezidentas

Lapkričio 7 d. Lietuvos tautiškosios organizacijos visame krašte rengė Prezidento Antano Smetonos, kaip Tautos Vado, dieną. Kaune keliose vietose buvo surengti minėjimai. Iš ryto bažnyčiose už Valstybės Prezidento sveikatą buvo atlaikytos iškilmingos pamaldos, o vakare buvo paskaitos ir atitinkamos meninės dalys. Paskaitose buvo apibūdinta Valstybės Prezidento Antano Smetonos asmenybė, jo ideologija ir siekimai visos tautos labui.

„Liet. Aidas" rašo, kad Kauno apskrityje tokie minėjimai buvę surengti 73-jose vietose. Visur jie praėję iškilmingai. Valstybės Prezidentui buvę giedama ilgiausių metų ir jam pasiųstos padėkos telegramos už sėkmingą tautai ir valstybei vadovavimą. Visuose minėjimuose atsilankę daug žmonių.

Kauno savanorių susirinkime paskaitą skaitė „Lietuvos Aido" vyr. redaktorius V. Alantas, kuris po oficialiosios susirinkimo dalies padarė pranešimą apie paskutinius politinius įvykius ir apie Klaipėdos kraštą.

Žydai keršija

Šio mėn. 7 dieną Europoje pasklido sensacinga žinia apie pasikėsinimą Vokietijos ambasadoje Paryžiuje. Kaip paaiškėjo, tą dieną į ambasadą atėjo žydas Grinšpanas ir pareiškė, kad norįs pasimatyti su ambasados sekretoriumi. Kai tik jėjo į sekretoriaus kabinetą, akimirksny išsitraukęs revolverį pradėjo šaudyti. Sekretorius keliais šūviais buvo sunkiai sužeistas.

Pasikėsintojas Grinšpanas, kuris buvo suimtas ir policijos ištardytas, pareiškė, kad prieš ambasados sekretorių nieko asmeniškai neturėjęs, tik tuo būdu norėjęs atkeršyti už jo šeimynos ištrėmimą iš Vokietijos.

Pasikėsinimas prieš ambasados sekretoriaus Vokietijoje padarė didelį įspūdį.

Visa vokiečių spauda, plačiai aprašydama pasikėsinimą, pataria Prancūzijos vyriausybei sulikviduoti veikiančią Paryžiuje Vokietijos žydų emigrantų sąjungą, kuri galinti daug pakenkti abiejų didžvalstybių geriems santykiams.

Be to, vyriausias hitlerininkų organas „Volkischer Beobachter" ta proga pažymėjo, kad po pasikėsinimo vokiečiai dar griežčiau kovos su žydais ir anksčiau ar vėliau jų visiškai nusikratys, o pirmiausia ekonominėje srityje.

Analfabetizmas—didžiausia nelaimė

Analfabetu vadiname žmogų, kuris nemoka nei skaityti, nei rašyti. Jeigu moka tiktai skaityti, tai vistiek dar yra priskaitomas prie analfabetų, nes beraštis žmogus mažai kuo skiriasi nuo visiško analfabeto.

Analfabetizmas jau kiekvienoje šalyje yra labai nemalonus reiškinys. Nors analfabetas gali būti geras žmogus, pavyzdingas pilietis, bet jei jis nemoka skaityti ir rašyti, vis tiek laikomas mažai vertingu, atsilikusiu žmogumi, kuris valstybei ar tautai sudaro ne tiktai negarbę, bet ir sunkią naštą. Dėl to dabar kiekviena tauta, kiekviena valstybė daro daug pastangų, kad analfabetizmas visai išnyktų, kad apie tai nereikėtų ir kalbėti. Tačiau ne visur ir ne visiems galima jo išvengti.

Prieš Didįjį karą Europoje bene daugiausia analfabetų buvo Rusijoje*), žinoma, neskaitant tokių užkampių, kaip Albanija ir jai panašių. Tikrųjų rusų carinė valdžia nesistengė apšviesti, o kitų tautų masėms šviestis jų gimtąja kalba griežtai draudė. Dėl to žmonės buvo paskendę tamsume. Išsivadavusios iš Rusijos jungo tautos, kurios sukūrė savo nepriklausomas valstybes, paveldėjo didžiausį analfabetų skaičių. Per dvidešimt metų sunku buvo visus analfabetus išmokyti skaityti ir rašyti. Dėl to naujose valstybėse, nežiūrint didelių pastangų, dar užtinkama daug analfabetų.

Lenkijoje analfabetizmo klausimas irgi yra aktualus. Apie jį dažnai parašo ir spauda, nurodydama analfabetų skaičių ir priemones, kuriomis būtų galima analfabetizmą sumažinti. Neseniai valdinė lenkų partija, vadinama OZON išleido brošiūrą, pavadintą „Analfabetizmo likvidacijos klausimas Lenkijoje".

Pasak šios brošiūros autorių, 1937 metais Lenkijoje buvo 6 milijonai 300 tūkstančių analfabetų. Jeigu prie to dar pridėsime 177 tūkstančius 7—9 metų mokyklinio amžiaus vaikus, kurie nepatenka į mokyklas dėl vietos stokos, gausime, kad aplamai, pagal oficialią statistiką Lenkijoje yra 6½ milijono analfabetų. Žinoma, tai yra gana didelis skaičius. Minėtos brošiūros autorius tokiu analfabetų skaičiumi yra labai susirūpinęs.

Minėti 6½ milijono analfabetų skirstoma į tris rūšis: 1) seni analfabetai, kurie mokykloje visai nebuvo, 2) jauni analfabetai, kurie mokyklon nepateko dėl vietos stokos ir 3) jauni analfabetai, kurie mokykloje buvo, bet labai trumpai ir kiek pramokę po kiek laiko vėl viską užmiršo.

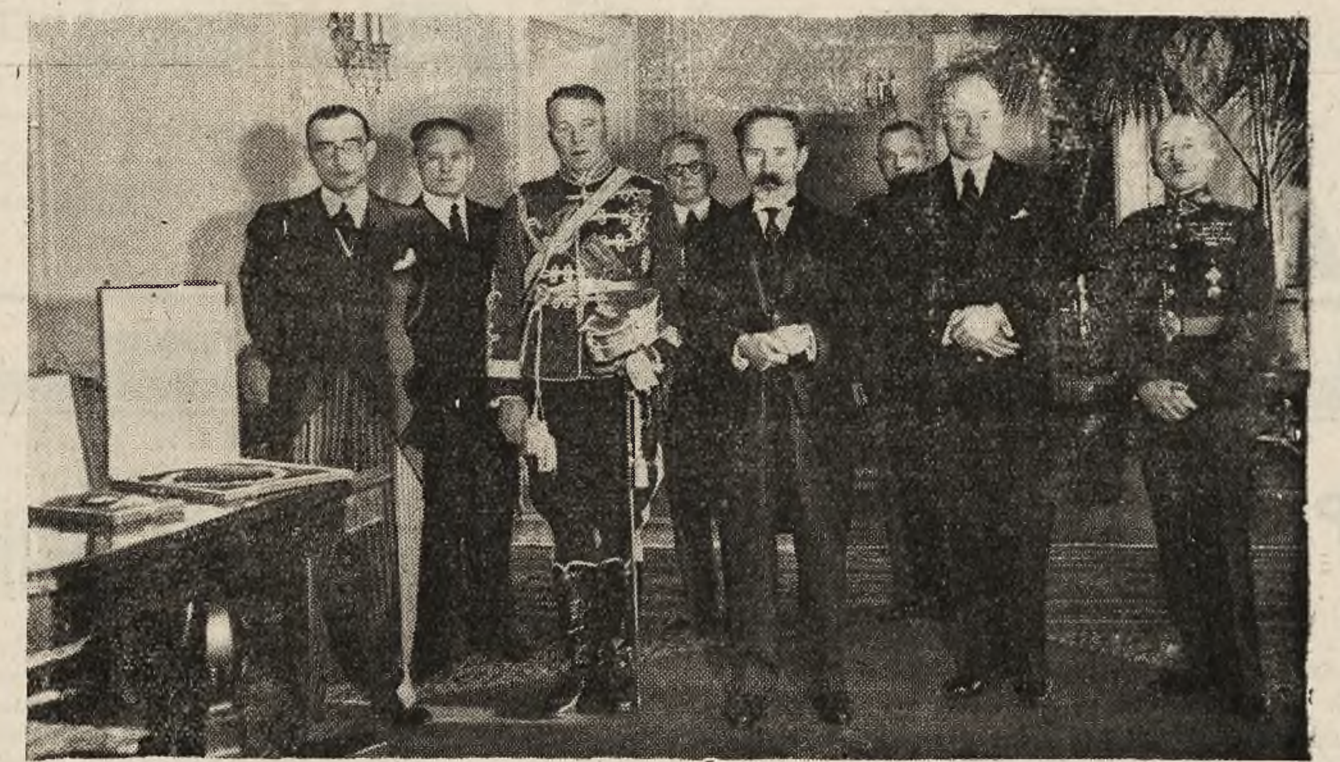
Tą proga įdomu pakalbėti apie analfabetus kaime ir mieste. Šis klausimas aptariamas ir minėtoje brošiūroje. Tiesa, autorius šiuo atveju paduoda 1931 metų statistiką. Tačiau tas vaizdo nepakeičia, kadangi padėtis nuo 1931 metų nepakitėjo. Taigi minėtais 1931 metais miestuose buvo 850 tūkstančių analfabetų, o kaimuose net 4 milijonai 600 tūkstančių. Teritoriniu atžvilgiu daugiausia analfabetų yra Lenkijos rytuose. Būtent, 1931 metais, kada pagal oficialius davinius buvo iš viso 5½ milijono tikrųjų ir 1 milijonas netikrųjų analfabetų, Voluinės vaivadija turėjo net 722 tūkstančius analfabetų. Jeigu prie to dar pridėsime 25 tūkstančius mokančių tiktai skaityti, tai bendrai gausime 747 tūkstančius analfabetų (toji vaivadija turi 2.085 tūkstančius gyventojų.) O pagal mažąjį Lenkijos statistinį metraštį, 1931 m. Baltstogės vaivadijoje buvo 403 tūkstančiai beraščių (gyventojų — 1.644 tūkstančiai), Vilniaus vaivadijoje 380 tūkstančių beraščių (gyventojų 1.276 tūkstančiai) ir Naugardėlio — 317 tūkstančių beraščių (gyventojų — 1.057 tūkstančiai). Žodžiu, analfabetizmas yra nemažas ir dėl to jis kelia nemažą rūpestį.

Mes, lietuviai, irgi esame susirūpinę analfabetizmu, kuris, kaip rodo aukščiau paduoti duomenys, yra labai didelis. Radikaliai analfabetizmą gali išnaikinti tiktai valstybė, pristeigusi tiek mokyklų ir kitokių švietimo priemonių, kad visi mokyklinio amžiaus vaikai galėtų į jas patekti ir tinkamai baigti. Tiesa, ir pati visuomenė, šiuo atveju mes šio krašto lietuviai, galėtumėm savo jėgomis kovoti su analfabetizmu.

Šiuo metu, nors ir neturime priemonių organizuotai mokyti jaunąją kartą skaityti ir rašyti, tačiau negalime nuleisti rankų ir visai nekovoti su analfabetizmu. Ir dabartinėms sąlygoms esant privalome šviestis, mokyti savo kalbos ir rašto. Ypač tam kilniam tikslui siekti yra geras laikas rudenį ir žiemą.

J.

*) Vakarų Europoje: Vokietijoje, Prancūzijoje, Belgijoje ir kitose valstybėse analfabetas yra didelė retenybė, jeigu iš viso jis ten galima surasti, žinoma, neskaitant emigrantų, atkeliavusių š kitų kraštų.

Lietuvos Prezidentui Antanui Smetonai Estijos „Baltosios Žvaigždės" I laipsnio ordino ir grandinės įteikimas prezidentūros rūmuose. Viduryje — Prezidentas Antanas Smetona. Iš kairės — brig. gen. Jonson, užsienių reikalų ministeris Lozoraitis. Iš dešinės — Estijos pasiuntinys Varma, krašto apsaugos ministeris brig. gen. St. Raštikis. Kairėje ant stalo ordinas ir grandinė.

Vargoninkų reikalu

Mūsų laikraščiuose visokiais reikalais daug rašoma, bet vargoninkų reikalais niekuomet niekas, rodos, dar nebuvo rašęs. Tik p. T-tis „Vil.-Aušros" 39 numeryje pamatė rimtą reikalą pirmas šiuo klausimu prabilti. Nors trumpai, bet aiškiai parodo jis, kokią reikšmę turi vargoninkas Bažnyčiai ir visuomenei. Primena mums, kad dar prieš Didįjį karą, kai dar turėjome labai mažai savo inteligentų, vargoninkai jau ir tuomet daug nusipelnė ne tik Bažnyčiai, bet ir mūsų tautai.

Šiuo klausimu ir aš noriu kelis žodžius tarti.

Ne tik kalbame, bet dažnai ir spaudoje pasigiriame, kad mūsų tauta yra dainių tauta. O tuo tarpu p. T-tis sako, kad pas mus bažnytiniai chorai, taip pat ir pasauliniai yra apverktini. Sutikime su jo tvirtinimu. Nes iš tikrųjų mūsų parapijose labai maža yra gerai sutvarkytų chorų. O kodėl? Juk kiekviena parapija turi vargoninką. O be to, Vilniuje, varg. mokykla kiekvienus metus išleidžia po keliolika diplomuotų vargoninkų. Taip pat turime keletą net ir konservatoriją baigusių.

Čia kaip tik ir reikia surasti priežastis, kodėl mūsų vargoninkai šio dalyko nesutvarko.

Baigiant mokyklą, kiekvieno vargoninko svajonė — turėti gerą chorą ir toliau dirbti savo srityje. Praktika gi rodo visai ką kita. Mūsų jaunieji vargoninkai, padirbėję metus ar kitus, meta vargoninkystę ir eina ieškoti kitur sau pragyvenimo. Kas čia galėtų būti, kame priežastis?

Būkime bešališki ir atvirai pasakykime, kad daugiausia čia kaltas blogas vargoninkų aprūpinimas, jų darbo menkos sąlygos ir dažnai stačiai nepakenčiamas pragyvenimas.

Jeigu mokytojas ar koks nors valdininkas yra skiriamas į tam tikrą vietą, jam esti skiriama didesnė ar mažesnė mėnesinė alga, iš ko turi jis pragyvenimą. O pažiūrėkime, kaip yra vargoninkams. Jie mėnesinės algos neturi, o tik laukia, kada koks skatikas ateis iš prieigų arba turi patys važinėti po visą parapiją ir lyg kokios išmaldos prašyti. Jau šitas dalykas dabartiniams laikams lyg ne visai tinka, lyg senstelėjęs. Kas buvo prieš šimtą metų, šiandieną jau laikoma pasenusiu dalyku.

Čia ir yra toji priežastis, dėl kurios vargoninkai dažnai meta savo profesiją. Jei įsigilinsime į šį faktą ir jį suprasime, tai turėsime tokius vargoninkus pateisinti.

Šiuo dalyku gal daugiausiai reikėtų susirūpinti klebonams ir patiems vargoninkams. Klebonams reikia atsižvelgti į vargoninkų gyvenimą ir paraginti savo parapijiečius tinkamai vargoninkus išlaikyti. Žmonės supranta, kad bažnyčia be vargoninko būti negali. Parapijai, kad ir mažiausiai, vieno žmogaus neišlaikyti — būtų dalykas neįtikėtinas. Iš vargoninkų pusės būtų labai pageidaujama, kad įsigalėtų paprotys tankiau per spaudą kelti savo trūkumus bei tam tikrus pageidavimus, duoti naujų minčių ir pasakyti savo nuomonę, o netylėti, kaip lig šiol. Tylint, atrodo, lyg čia viskas būtų geriausiai. Reikia neužmiršti ir to, kad šiandieną niekas už kitą nieko nedirba, kad pačiam reikia savo dalykais rūpintis.

O kadangi minėtas dalykas yra rimtas ir neatidėliotinas, tai ir kviečiu vargoninkus judinti — kaip p.T-tis sako — „tą pamirštą dalyką". Nes daugumos reikalavimai ir nuomonės gali būti greičiau išgirstos ir kitų suprastos. Tik tada galėsime klausytis gerų chorų ir grožėtis lietuviškąja daina, kada bus atliktas minėtas dalykas. Tada ir patys galėsime pasidžiaugti, o muzika - chorai - menas šioje srityje — bus kur kas dėkingesnis darbas, nei ligi šiol.

M. Šaras.

—Buvęs Karpatu Rusinijos premjeras Brody yra kaltinamas už valstybės išdavimą.

— Lenkų spauda praneša, kad Karpatų Rusinijoje kartojasi gyventojų neramumai.

DRAS MARTYNAS YČAS.

17)

ATSIMINIMAI

Nepriklausomybės keliais

Šis mūsų važinėjimas į Stockholmą buvo didelės reikšmės dalykas. Buvo surastas kelias susisiekti su Lietuva per Švedų-Lietuvių komitetą, buvo išeita į platųjį pasaulį su Lietuvos reikalais, buvo užmegsti ryšiai su neutralėmis valstybėmis ir įsigyta mūsų tautai simpatijų bei paramos.

Iš Stockholmo pagrįžę su St. Šilingu, vėl pasineriame Centro Komiteto darbuose. Nutariame pasiųsti Joną Aukštuolį į Stockholmą Švedų-Lietuvių komiteto reikalų vedėju. Vieną mėnesį vėliau pasiuntėme dar du vyrus į Skandinaviją: Igną Šeinių-Jurkūną į Stockholmą Aukštuolio padėjėju, o J. Savickį į Kopenhagą belaisvių šelpimo organizuoti. Į Šveicariją mokslus tęsti ir Centro Komitetui tenai atstovauti pasiuntėme St. Šalkauską.

Tuo būdu mūsų buvo surastas kelias ir būdas teikti pagalbą nukentėjusiai Lietuvai.

Rusų vyriausybė griežtai draudė siuntinėti pinigus į priešo užimtus kraštus. Bet Tatjanos komiteto pirmininkas A. B. Neidgardas, mano prašomas ir gerai atsimindamas iš Vilniaus Emiliją Vileišienę, sutiko pabandyti per ją pasiųsti Lietuvių Komitetui 5000 rublių. Tie pinigai buvo pasiųsti per Ispanų pasiuntinybę. Netrukus buvo gautas pačios E. Vileišienės padėkos laiškas už atsiųstą pašalpą ir prašymas daugiau pinigų atsiųsti. Tada mudu su St. Šilingu, norėdami išgauti daugiau pinigų Vilniui, nutariame pasiųsti mūsų įgal. J. Aukštuoliui į Stockholmą tokio turinio laišką: „Mūsų žiniomis, pasilikę okupuotoje Lietuvoje rusų tautybės žmonės, neturėdami savo labdaringų organizacijų, kenčia didelį vargą. Telegrafuok skubiai į Vilnių C. Komiteto pirmininkui A. Smetonai, kad Komitetas paimtų į savo globą rusus ir teiktų jiems pašalpas lygiai su lietuviais".

Kitam posėdy informavau Tatjanos komiteto pirmininką A. B. Neidgardą apie šį mūsų žygį ir įteikiau jam to laiško nuorašą su J. Aukštuolio pranešimu, kad iš p. Smetonos gautas šiuo klausimu teigiamas atsakymas. Jis čia tuojau, atitinkamai įvertindamas, mūsų, žygį pranešė Tatjanos komiteto nariams. Po posėdžio jie viens po kito, prie manęs priėję, spaudė ranką ir dėkojo už teikimą rusams pagalbos Lietuvoje. Grafas Rostovcevas, caro vaikų sekretorius, pasakė: „My očen tronuty takim blagorodnym postupkom; my vo mnogom očen vinovaty pered litovcami, no my vidim, čto v težioluju dlia nas minutu vy pozabyvaete vsie sdielannyje vam obidy. Vy pokazali svojo dobroje k nam otnošenije. Ja nepremenno doložu ob ètom Gosudariu". Tą pat pareiškė carienės Aleksandros kamerheras, grafas Apraksinas, pažadėdamas pranešti apie tai carienei.

Nuotaika jau buvo sudaryta. Buvo aišku, kad pinigus siųsti mūsų komitetui į Vilnių Tatjanos komiteto nariai nesipriešins. Mano prašomas Neidgardas sutiko pasiųsti Lietuvių Komiteto pirmininkui A. Smetonai 100.000 rublių. Bet po poros dienų, susitikęs su manim, sako:

— Aš manau, kad lenkų atstovai, mūsų komiteto nariai, sužinoję vėliau, kad pasiųsta lietuviams tokia didelė pinigų suma, pakels triukšmą. Man rodosi reikėtų ir lenkams į Varšuvą pasiųsti kokius 200.000 rublių.

Aš jam pasakiau, kad toks žygis patenkintų visus, nes lenkai, gavę tokią didelę pinigų sumą, bus priversti duoti ir kitų tautų organizacijoms Varšuvoje.

Taip ir buvo sutarta. Bet po kiek laiko Neidgardas man pranešė, kad finansų ministeris griežtai pasipriešinęs siųsti pinigus į priešo užimtas vietas ir kad vargu ar kas iš to beišeisią. Mums buvo nesmagu, kad tas dalykas nepavyko. Bet po kiek laiko man atėjo į galvą nauja mintys ir aš ją pasakiau Neidgardui.

— Ar tamsta ši reikalą esi referavęs carui?

— Taip, — atsako, — ir caras tam pritarė.

— Tai gal tamsta galėtum, — sakau jam, — paprašyti rūmų ministerį grafą Frederiksą nuvykti į ministerių kabineto posėdį ir pareikšti šį monarcho norą,

— C'est une idée! — pasakė Neidgardas.

Ir po keleto dienų senas rūmų ministeris grafas Frederiksas, Neidgardo įprašytas, nuvyko į ministerių kabineto posėdį ir pareiškė, kad „Gosudar Imperator soizwolil na peresylku 100.000 rublei litovskomu komitetu v Vilno i 200.000 rublei na peresylku polskim organizacijam v Varšavu".

Be jokių diskusijų šis pareiškimas ministerių kabineto buvo priimtas; finansų ministeriui teko nusileisti.

Birželio pradžioje 1916 metų buvo deleguotas su 300.000 rublių kamerheras V. V. Nikitinas, Tatjanos komiteto sekretorius, į Stockholmą. Tenai, iškvietęs iš Vilniaus A. Smetoną, turėjo lietuviams skirtus pinigus jam įteikti.

Buvo pasiųstos telegramos į Vilnių ir į Varšuvą. Kadangi A. Smetona kaip tik tuo metu buvo su kitais nariais iš Vilniaus išvykęs į Šveicariją į lietuvių konferenciją, tai jis negalėjo atvykti. Gi iš Varšuvos atvyko kunigaikštis Liubomirskis. Grįždamas su parlamentarine rusų delegacija aš sustojau Stockholme ir sutikau tenai mūsų Centro Komiteto vicepirmininką P. Leoną, kuris Komiteto buvo deleguotas pasimatyti su A. Smetona ir pridaboti V. V. Nikitiną, kad jis tikrai tuos pinigus įteiktų A. Smetonai. Bet nesulaukęs iš Vilniaus delegato, P. Leonas neužėjo pas Nikitiną ir neįspėjo, kad šis tų pinigų neduotų kam kitam. Todėl Nikitinas, nieko blogo nemanydamas, tą 100 000 rublių perdavė kunigaikščiui Liubomirskiui, prašydamas, kad jis juos įteiktų Vilniaus Lietuvių Komitetui. Kai P. Leonas, J. Aukštuolis ir aš, nuėję pas Nikitiną į viešbuti, pareiškėme abejojimų dėl tų pinigų čielybės, jis atsakė nemanąs, kad kunigaikštis Liubomirskis tų pinigų neįteiktų A. Smetonai Vilniuje. Nebebuvo kas daryti, nes lenkų delegatas su pinigais jau buvo išvykęs iš Stockholmo. Tačiau vėliau mūsų abejojimai, deja, pasirodė teisingi: kun. Liubomirskio buvo įteikta Vilniaus Lietuvių Komitetui tiktai 10.000 rublių. Kur padėjo kitus 90.000 rublių šviesiausias kunigaikštis — mums iki šiolei nėra žinoma.

Surinkęs visus dokumentus, aš buvau parengęs medžiagą dideliam skandalui, kurį buvau besiruošiąs iškelti Tatjanos komitete ir spaudoje, bet, revoliucijai kilus, šis klausimas pats savaime liko nebeaktualus, kai pats Tatjanos komitetas ėmė braškėti. P. Leonas visai nekaltai buvo socialistų liaudininkų „Naujosios Lietuvos" apšmeižtas ir apvagintas, esą tuos 90.000 rublių jis pasisavinęs, o ne lenkai užgrobę. (B. d.)

KULTŪRINĖS ŽINIOS

A. Smetona-publicistas

Lietuvos valstybėje netrukus (XI-14 d.) bus prezidento Antano Smetonos rinkimai.

Kadangi šio didelio mūsų tautos vyro praeitis yra glaudžiai susijusi ne tik su visa mūsų tauta, bet ir su Vilniumi, tai ta proga savo skaitytojams apie A. Smetoną pateiksime čia pluoštelį būtinųjų žinių.

Kas yra A. Smetona?

— Tai paprasto ūkininko sūnūs. Gimė jis 1874 metais Ukmergės apskrityje, Užulėnio kaime. Vidurinius mokslus ėjo Palangoje ir Mintaujoje, o aukštuosius Petrapilyje.

Baigęs universitetą, A. Smetona nusprendė dirbti Lietuvoje. 1902 metais jis įsitaisė Vilniuje advokato padėjėju, o 1903 pradžioje stojo į Vilniaus žemės banką, kuriame dirbo ir daugiau lietuvių, jų tarpe Povilas Gaidelionis, Jurgis Šaulys, Mykolas Biržiška. Lietuvių tautos sąjūdis anuomet ryškiai buvo iškilęs Vilniuje. Čia teko gyventi ir veikti visai eilei didžiųjų mūsų tautos vyrų: Vileišiams, Povilui Matulioniui, J. Kriaučiūnui, Pov. Višinskiui, kalbininkui J. Jablonskiui ir kt. A. Smetona jau tuomet buvo vienas iš veikliausių lietuvių inteligentų. Jis pasižymėjo visų pirma publicistikos, atseit laikraštininkystės, srityje. Savo gražiu stiliumi, svariomis mintimis, rimtumu mokėjo patraukti skaitytoją.

1905 metais A. Smetona redaguoja Vilniuje „Lietuvos Ūkininką", savaitinį laikraštį. Bet ilgainiui šio laikraščio redakcijai pakrypus į kairę, A. Smetona pereina į „Vilniaus Žinių" redakciją. Kai ir šis laikraštis nukrypo į kairę, A. Smetona drauge su kitu plačiai žinomu mūsų tautos veikėju, literatu ir publicistu kunigu J. Tumu, įsteigė naują laikraštį—„*Viltį*", *kurioje atsidėjęs kėlė lietuvių tautinę idėją.* Ilgainiui „*Viltį*" perėmė krikščionys demokratai — dešinieji, o A. Smetona ir šioje partijoje netilpdamas vėl pasitraukia ir prieš pat Didįjį karą ima leisti labai gražų ir pavyzdingą, rimtą ir gražiai iliustruotą mokslo, visuomenės, dailės, literatūros ir politikos žurnalą — „Vairą", ėjusį du kartu per mėnesį. Uždarytoje Lietuvių Mokslo Draugijoje visų čia minėtųjų laikraščių rinkiniai sukrauti archyve, kaip nenugriaujamas argumentas, kad Vilnius prieš Didįjį karą buvo lietuvių tautos atgimimo širdis. Tuos visus brangius mūsų sielai rinkinius, šiandie iš mūsų paimtus, globoja nelietuviai...

Pakalbėsime čia kiek daugėliau apie A. Smetonos raštus. A. Smetonos raštai daugiausia publicistinio pobūdžio. Tai visa eilė skoningai, gražia ir taisyklinga kalba, parašytų staipsnių pačiais svarbiaisiais gyvenimo klausimais, kurių dalis ir šiandie aktuali. A. Smetonos raštai yra išleisti atskirais tomais. Pirmas jo raštų tomas pavadintas *Vienybės Gairėmis*. A. Smetona—didelis partiškumo priešas. Jis *vienybės pagrindu laiko tautybę*. Tą savo idėją skelbė ir „*Viltyje*". Čia jis daugiausia kovojo su lietuvių didžiausia yda — savitarpio neapykanta.

„*Viltis*", „*Vairas*", „*Lietuvos Aidas*"—tai laikraščiai, kuriuose daugiausia yra A. Smetonos paskleista gražių ir kilnių tautinių idėjų.

Antras A. Smetonos raštų tomas — *Šviesos takais.* Šitame tome yra surinkti tie A. Smetonos straipsniai, kuriais autorius, panašiai kaip kadaise V. Kudirka, dažnai plaka lietuvių inteligentus karjeristus, dėl asmens gerovės, pasak V. Kudirkos, „dėl gardaus valgio šaukšto", išsižadančius tautinio darbo. Tos rūšies savo straipsniais A. Smetona tiesė darbo kelius ir rodė pareigas mūsų inteligentams. Todėl savo raštuose nemaža kalba apie gerą mokyklą. Daug vietos savo straipsniuose, surinktuose į *Šviesos takus*, skiria taip pat *lietuvių kalbai ir menui.*

Trečia A. Smetonos raštų idėjų rūšis — tai kova su rusų biurokratija ir jos piktais siekimais Lietuvoje, kova dėl savo žemės, dėl ūkių, kurių kuo daugiausia ragino savo tautiečius paimti į savo rankas. *Savarankus gyvenimas* — tai pagrindinis trečiojo A. Smetonos raštų tomo tikslas, tomo, pavadinto trumpai - aiškiai: *Atgimstant.*

Ketvirtojo raštų tomo vardas— *Lietuvių santykiai su lenkais.*

Penktasis tomas pavadintas *Parašyta — Pasakyta.* Čia autorius yra surinkęs beveik visas savo kalbas, pasakytas įvairiomis progomis. Leidinys labai gražus, papuoštas būdingais lietuviško stiliaus piešinėliais. Kas galėtų, gavęs A. Smetonos raštus, paskaityti, daug pasimokytų iš jų stiliaus, kalbos, aiškaus, nuoseklaus protavimo, kultūringos polemikos ir kitų gražių dalykų. Reikšdamas savo mintis, A. Smetona žodžiuose paprastastas, bet drauge tikslus. Jis neaukoja minties aiškumo žodžių žaismui, nemėgsta straipsnių ilgais įvadais ilgomis išvadomis.

Jis ne tik rašytojas publicistas, bet ir politikas. Aktingai dirba Valstybės Taryboje ir drauge su kitais 1917 metų vasario 16 dieną skelbia Lietuvos nepriklausomybės aktą. Vokiečių okupacijos laikais važinėja į užsienius, stengiasi iškovoti savo tautai laisvę. 1919 metais balandžio mėn. 6 dieną A. Smetona buvo išrinktas pirmuoju Lietuvos respublikos prezidentu. Po kurio laiko šias pareigas perdavęs kitam, dirbo Lietuvos universitete, kur dėstė filosofijos ir literatūros dalykus. 1926 metais vėl tapo prezidentu ir šias pareigas eina ligi šių dienų, o netrukus bus perrenkamas dar kartą didžiosioms ir atsakingosioms prezidento pareigoms eiti tolimesniam laikui.

Literatūra ir aktualieji mūsų gyvenimo reikalai*)

Grožinės literatūros visuomeninė funkcija yra svarbiausia iš visų kitų meno rūšių. Taip yra todėl, kad literatūros kūrybos įrankis yra gyvas žodis, kuris visada gali būti geriau suprantamas, ypač plačiosioms minioms, negu kitų meno rūšių kūrybos priemonės. Žodžiu, autorius gali tiksliausiai išreikšti savo ir kitų pergyvenimus, jausmus, troškimus ir siekimus. Pagaliau literatūros visuomeninė reikšmė yra labai didelė todėl, kad ji, literatūra, arba, tiksliau sakant, kūrybinis žodis veikia ne tik žmogaus jausmus, bet ir protą. Šitokias savybes turėdama, grožinė literatūra gali ne vien tik vaizduoti gyvenimą, bet ir tą gyvenimą formuoti pagal naujas idėjas.

Mūsų visuomenėje jau niekas, rodos, neabejoja visuomenine grožinės literatūros funkcija. Atvirkščiai dargi reikalaujame iš savo literatūros, kad ji išimtinai tarnautų gyvenimui, o ne kokiems nors kitiems nereikšmingiems tikslams. Kitaip sakant, reikalaujame, kad mūsų literatūra būtų gyvenimiška. Kiekvieną naujai pasirodžiusį prozos, poezijos ar scenos veikalą vertinama visų pirma tuo atžvilgiu, ar jis įneša mūsų gyveniman ką nors naujo, ar išsprendžia bent vieną mūsų gyvenimo problemą. Trumpai tariant, reikalaujame, kad literatūroje būtų gvildenami aktualiausi mūsų gyvenimo reikalai. Formalinė veikalų pusė darosi antraeilis dalykas. Reikia pripažinti, kad iš savo rašytojų daug reikalaujame, apkrauname juos labai atsakomingomis pareigomis, jeigu taip galima pasakyti. Reikalaujame iš jų daugiau, negu iš visuomenės veikėjų, atseit, iš viešojo mūsų gyvenimo vairuotojų ir publicistų.

Ar mūsų rašytojai patenkina jiems statomus reikalavimus? Deja, ligi šiol rašytojai neišsprendė nė vienos musų gyvenimo problemos taip, kad galima būtų pasakyti, jog jie įnešė ką nors naujo gyveniman. Nieks čia, be abejo, visiškai neneigia rašytojų kūrybos. Juk apsri'ai imant, mūsų literatūra yra jau padariusi nemaža šuolį priekin. Iš vienos pusės susilaukiame naujų žodžio kūrėjų, iš kitos gi pusės pati kūryba yra jau daug vertingesnė, negu seniau būdavo. Turime taip pat pripažinti, kad mūsų literatūra yra vis dėlto gyvenimiška, nes randame joje paliestų labai daug aktualiųjų mūsų gyvenimo reikalų. Tačiau pačių svarbiųjų reikalavimų mūsų rašytojams dar kol kas nepavyko patenkinti. Kol kas mūsų rašytojai stengiasi vaizduoti tik tai, kas yra, o nerandame to, kas ir kaip turėtų ar galėtų būti. Dėl tos pačios priežasties mūsų literatūra dar nesugeba formuoti gyvenimo. Tiesa, galima veikti gyvenimą ir negatyvinėmis priemonėmis (tokių faktų literatūros istorijoje yra nemaža), tačiau mūsų sąlygose pozityvinės priemonės, kaip aiškėja ir iš skaitytojų reikalavimų, yra daug reikalingesnės, o gal būtų ir daug sėkmingesnės. Aišku, rašytojams labai sunku išspręsti bent vieną mūsų gyvenimo problemą literatūroje. Negalima pasakyti, kad tai yra visai neįmanoma padaryti. Šiaip ar taip, literatūroje lengviau vis dėlto išspręsti kokią nors gyvenimo problemą, negu politikoje, nes literatūra turi tam daug įmanomesnes priemones, su kurių pagalba galima rasti išeitį, neatsižvelgiant į politinį režimą. Žinia, kad bent vienas gyvenimo klausimas būtų tinkamai išspręstas, reikia didelės rašytojo individualybės. Bet tai jau pačių rašytojų reikalas. Vieną tačiau reikia pastebėti.

Neįmanoma bus išspręsti nei vienos gyvenimo problemos, kol realizmas bus suprantamas, kaip vaizdavimas tiktai to, kas yra. Juk mūsų gyvenimas yra atsiradęs tokioje padėtyje, kad vaizduojant tik tai, kas yra, niekuomet nebus surasta bent kokia nors išeitis tokioje ar kitokioje srityje. Vadinama didžioji literatūra yra tuo būdinga, kad joje reiškiamos naujos idėjos, skelbiama kova tam, kas yra blogo, ieškoma naujų kelių, naujų priemonių. Ir tik ten yra tikrai didelė kūryba, kame ieškoma ir surandama naujos gyvenimo idėjos ir nauji keliai. Bet šitokie rašytojai nesitenkina realizmu siaurąja prasme, jų realizmo perspektyvos yra daug platesnės. Jie savo realizman įjung'a ir tai, kas gali ar turi būti. Praktiškai galvojant, ateities galimybės, ypač jeigu jos yra sunkiai ar visai neįgyvendinamos, laikomos nerealiomis. Bet literatūrai, ir apskritai menui, tatai visai nesvarbu. Svarbu tik viena: kad būtų tinkamai sukomponuota meninė tiesa.

Reikia manyti, kad kylant dabar mūsų visuomenėje intelektualiniam sąjūdžiui, grožinė literatūra taip pat galės parodyti naujus savo užsimojimus.

A. Pangonis.

*) Straipsnis diskusinis. Red.

D-ro Jurgio Šlapelio kirčiuotas lenkiškas lietuvių kalbos žodynas.

Vilnius, 1938, 544 pusl. Išspausdinta 1000 egzempl. Kaina nepažymėta.

Neseniai išėjo iš spaudos d-ro Jurgio Šlapelio kirčiuotas lenkiškas lietuvių kalbos žodynas, kuris tuo tarpu baigiamas žodžiu *tūžti.* Lieka dar išspausdinti raidės *u, v, z, ž.* Likusią žodyno dalį autorius ketina netrukus išleisti atskirai.

Lenkiškas lietuvių kalbos žodynas, słownik litewsko-polski, kaip matyti, yra skiriamas visų pirma nelietuviams, norintiems pramokti lietuviškai.

Žodyno autorius savo skaitytojui neparašė jokios įžangėlės, kurias esame įpratę matyti kiekvieno žodyno pradžioje. Tokiose įžangėlėse autoriai paprastai paaiškina, kaip ir kur yra rinkę savo darbui medžiagą, kokio vargo ir kokių keblumų yra turėję rašydami ir t.t.

D-ro J. Šlapelio žodynui tokia paiškinamoji įžangėlė, rodos, juo labiau buvo reikalinga, kad autorius kai kur nesilaiko bendrinės kalbos kirčiavimo dėsnių, o turi savuosius. Akylesnis skaitytojas, studijuodamas lenkišką lietuvių kalbos žodyną, be abejo, norės sužinoti, kodėl yra atsiradę kirčiavimo srityje skirtumų, kurie nesutinka su bendrinės kalbos žodynėlių kirčiais, ir atsakymo neras.

D-ro J. Šlapelio žodyno kirčiavimas daug kur neatvaizduoja bendrinės kalbos kirčiavimo.

Iš bendrinės kalbos kirčio mokslo žinome, kad balsiai *i* ir *u* rašomoje kalboje visados palieka trumpi žodžio pradžioje, viduryje ir gale ar tvirtapradės ar tvirtagalės priegaidės skiemenyje. Dėl tos priežasties kalbininkai greta su *ál, él, ám, ẽm, án, ár, ér* terašo tiktai: *ìl, ùl, ìm, ùm, ìn, ùn, ìr, ùr,* o ne: *íl, úl, ír, úr* ir t. t. Todėl, pavyzdžiui, kirčiuojame *bùrti, dùrti. kìmti, stùmti*, o ne: *búrti, dúrti, kímti, stúmti.* D-ro J. Šlapelio žodyne visur randame kirčiuota: *búrti, dúrti, kímti, skírti, skílti, skínti.* Krintančioji dvibalsių *il, ir, im, in* arba *ul, ur, um, un* priegaidė yra žymima kairiniu ant *i* arba *u* (ìr, ìl, ìm, ìn ir t. t.), nes šiuo atveju *i* arba *u* vakariečių aukštaičių tarmėje, kuri yra rašomosios kalbos pagrindu, yra trumpi. Tiesa, kai kuriose šnektose balsiai *i* ir *u* be kirčio gali net ir kitais garsais išvirsti, o po kirčiu aukštaičių rytiečių krašte jie pasidaro net pusilgiai. Remiantis paskirų šnektų ypatybėmis, nepaisant aukštaičių vakariečių tarmės, rašomosios kalbos pagrindo, galima, žinoma, kitaip kirčiuoti ir kitaip tarti.

Kalbamajame žodyne kitaip kirčiuojami dar ir kai kurie kiti žodžiai, pavyzdžiui: *kãsti,* — kasù, -siaũ — kopać, ryć; *apsikãsti*, apsìkasu,—siau — okopać się; *atkãsti*, ãtkasu,—siau — odkopać; bẽt — lecz. Tie žodžiai bendrinėje kalboje kitaip kirčiuojami: *kàsti*, apsikàsti, atkàsti; *bèt.*

Mat, *a* ir *e*, kaip žinome, gali būti ilgi ir trumpi. Ilgi esti tuomet, kai kirčiuoti, o trumpi—kai nekirčiuoti.

Bet šiai taisyklei yra išimčių. Yra nuotykių, kad *a* ir *e*, nors ir kirčiuoti, tačiau trumpi, pavyzdžiui: 1) savybiniuose įvardžiuose *màno, tàvo, sàvo*; 2) neiginyje *ne* — nèvedu, nèkeliu; 3) aukštesniojo laipsnio būdvardžių galūnėje *gerèsnis, mažèsnis, didèsnis;* 4) veiksmažodžių bendratyse ir iš jų kilusiose lytyse, būtajame dažniniame ir būsimajame laike, pusdalyvyje, tariamoje ir liepiamoje nuosakoje, pavyzdžiui: kàsti. kàsdavau, kàsiu, kàsdamas, kàsčiau, kàsk; 5) tam tikruose veiksmažodžiuose, trečiajame jų asmenyje, pvz.: klàpsi, šlèpsi, màksi. vèpsi; 6) vienaskiemeniuose žodžiuose, pvz.: bèt, nès.

Čia reikia pridurti, kad šis *a* ir *e* garsų sutrumpėjimas po kirčiu ne visoms mūsų tarmėms būdingas. Žemaičiams ir rytiečiams aukštaičiams tie garsai yra pusilgiai. Bet bendrinėje kalboje seniai ar neseniai šioje vietoje atsiradęs garsų trumpumas ligi šiol vis dar pripažįstamas ir vadovėliuose nuolat minimas.

Skiriama žodyne *ar̃timas, artimà* — bliski nuo *ar̃tymas* — bliźni. Tačiau kituose bendrinės kalbos žodynuose *ar̃timas* reiškia *bliski* ir *bliźni.* Vis dėlto, tur būt, nebloga būtų ir visiems skirti tuodu skirtingu savo prasme žodžiu, rašant juodu taip, kaip kad išspausdinta J. Šlapelio žodyne.

Žodyno autorius lietuviškų žodžių prasmę nusako tam tikrais lenkiškais žodžiais. Čia visur apseina jis be paaiškinamųjų sakinių, iš kurių kiekvieno lietuviško žodžio prasmė galėtų būti aiškėlesnė, geriau suprantama.

Reikėtų pasakyti, kad kai kurių žodžių vertimas nėra tikslus.

Žodį *arkliadañčiai* (toks augalas) autorius verčia — *szczaw koński. Arkliadañčiai* — tai *końskí ząb*, augalas, panašus į kukurūzą, kurio grūdai panašūs į arklio dantis. *Końki szczaw* — tai arkliarūkščiai. Šie du augalai vienas nuo kito skiriasi.

Žodis *atjunkyti* žodyne išverstas *odzwyczaić, odłączyć.* Tačiau šiam žodžiui išreikšti lenkųkalboje yra dar žodis *odsadzič* ir *odstawić.*

Apsišarvúoti išversta *uzbroić się.* Tačiau *uzbroić się* greičiausia reiškia *apsiginkluoti.* Pastarojo žodžio visai nėra žodyne. Apskritai, čia vietomis trūksta reikalingų žodžių.

Žodis *apsišaũkti* išverstas *ogłosić się, mianować się.* Daugiau prasmių nėra parašyta. Nežinau, kaip kitur, bet Švenčionių apskrityje tas žodis turi dar kitokią reikšmę. Sakoma: *Kokia graži ir gera buvo merga, bet apsišaukė (vaiką turėjo), dabar ir akių neturi kur dėti.* Ne tik merga, bernas, bet ir šiaip žmogus švenčioniškiuose gali savo blogu darbu *apsišaũkti* Ta pati šio žodžio prasmė ir Seinų apylinkėse. Žodyno autoriui tatai, be abejo, gerai žinoma, tik kodėl dar viena šio *apsišaukimo* prasmė nepažymėta?

D-ro J. Šlapelio žodynas yra vis dėlto nemažas indėlis į mūsų žodyninės literatūros lobį. Būdamas lietuvių kalbos mylėtojas ir žinovas, autorius seniai atsidėjęs rinko medžiagą savo būsimajam žodynui ir yra labai daug iš visur jos surinkęs. Šitą žodyną leido būdamas nesveikatingas, nuolat sirgdamas. Tad netenka stebėtis viena kita žodyno ydele ar šiaip mažmožiu. Antra vertus, žodynas dar nebaigtas. Todėl kol kas ko nors griežtai teigti ar neigti negalima. Autorius, baigdamas savo darbą, gali daug ką dar pridėti ar atitaisyti. Netenka tačiau laukti, kad kai kurie skirtingi kirčiavimo dalykai autoriaus būtų pakeisti. Jis, senas kalbininkas, be abejo, turi čia savo pastovias pažiūras ir ambiciją.

Jeigu rašydami apie žodyną laikysimės dėsnio kalbėti tai, kas žodyne yra, o ne tai, ko jame nėra, tai teks šiuo seno mūsų kalbininko darbu nemaža ir pasidžiaugti. Rasime čia visą eilę kitur neaptinkamų gražių ir skambių lietuviškų žodžių, kaip antai: cìbti, cimbù, cibaũ—mizernieć, bankrutować; debegañ!—ach rzeczywiście! kabãkštai—szkielet; kabà — spona, klamra ir t. t.

Tų žodžių, kaip ir kitų panašių, kilmė žodyne nepažymėta. Matyt, ne tas buvo žodyno autoriaus tikslas. Vis dėlto labai būtų įdomu žinoti, kame tie žodžiai vartojami. Žinoma, dar įdomiau būtų tuos žodžius skaityti tam tikruose sakiniuose parašytus. Bet tuomet ir pats žodynas turėtų būti kur kas didesnis ir brangiau atseitų. O šiokiems ar tokiems kūrėjams mūsų sąlygose dažnai tenka labai skaitytis ne tik su laiku, bet ir su skatiku.

Dabar Lietuvos valstybėje pamaži leidžiamas didelis lietuvių kalbos žodynas. Jeigu jis kada nors išeis, tai bus, be abejo, dar nuolat papildomas, nuolat didinamas. Didiesiems mažesnieji žodynai bus labai pravartu. Be mažų negalės būti gerų didelių. Taigi ir šiuo žvilgsniu vertinant d-ro Jurgio Šlapelio žodyną, reikia pažymėti autorių sugebėjus įnešti ne vieną naudingą grūdelį į gaminamą mūsų žodynininkų didelį gimtosios kalbos aruodą, iš kurio ilgainiui galės imtis sau maisto tas pats kalbininkas, rašytojas, mokytojas ir kiekvienas kitas žmogus, kuriam bus svarbu geriau pramokti lietuvių kalbos.

V. M.

KRONIKA

Ačiū už linkėjimus

„Aido" padažnėjimas yra džiaugsmingai sutiktas ne tik mūsų krašto skaitančios lietuvių visuomenės. Šis įvykis paminėtas yra Lietuvos ir kitose valstybėse leidžiamų laikraščių, kurie ta proga reiškia mūsų laikraščiui nuoširdžius linkėjimus.

Bus rengiama spaudos savaitė

Šių metų gruodžio mėnesio pradžioje Vilniuje ir provincijoje ketinama surengti lietuvių spaudos savaitė. Jos metu bus raginami žmonės skaityti ir platinti lietuviškas knygas ir lietuviškus laikraščius.

Romuviečių metinis susirinkimas

Kaip jau buvo trumpai pranešta, lapkričio 13 d. (sekmadienį) įvyks Vilniaus Lietuvių Visuomeniško Bičiuliško Klūbo narių metinis susirinkimas. Jo programa bus tokia:

1) Susirinkimo atidarymas, 2) prezidiumo sudarymas, 3) valdybos pranešimas, 4) diskusijos, 5) naujos valdybos rinkimai, 6) laisvi sumanymai.

Susirinkimas įvyks Klūbo buveinėje Polocko g. 20 nr. lygiai 16 val.

Valdyba.

Lietuvių Mokslo Draugijos kuratorius vėl šaukia pasitarimus

Teko patirti, kad šio mėn. 8 dieną Lietuvių Mokslo Draugijos kuratorius Vilianovskis vėl mėgino sušaukti bendrą pasitarimą neva tai Draugijos reikalais. Tačiau, žinant kuratoriaus tikslą, į pasitarimą nuėjo tik vienas Draugijos valdybos narys, — dir. M. Šikšnys. Ir šiuo žygiu, kaip ir praėjusio mėn. 17 dieną, kuratorius pasitarimą užprotokolavo. Kuratoriaus surašytą protokolą pasirašė ir tų namų kiemsargis su žmona.

Antras studentų memorialas

Kaip jau buvo rašyta, dar prieš vasaros atostogas Viln. Liet. Studentų Sąjunga buvo parašiusi Vilniaus krašto lietuvių tautiniais ir kultūriniais reikalais Lenkijos Prezidentui memorialą, bet tą memorialą universiteto vadovybė sulaikė, neduodama savo „vidi".

Dabar tenka sužinoti, kad Vilniaus Universiteto ir Politinės Mokyklos (Vilniuje) lietuviai studen šios lapkričio 8 d. išsiuntė Lenkijos Prezidentui memorialą, kurį pasirašė 78 studentai. Memoriale plačiai nušviesta šio krašto lietuvių buitis ir prašoma atkreipti dėmesį į aktualiausius mūsų visuomenės reikalus ir leisti šio krašto lietuviams tvarkyti savo tautinį ir kultūrinį gyvenimą pagal valstybės konstitucijos garantuotą teisę.

Kas išrinkta į Seimą

Lapkričio 6 dieną įvykusių Seimo rinkimų vaisiai jau žinomi. Vilniuje ir provincijoje išrinkti šie atstovai:

Vilniaus dviejose apygardose: gen. Želigovskis, gen. Skvarčinskis, Šumanskis ir Baranskis;

Vilniaus-Trakų ir Švenčionių apygardoje: min. Koscialkovskis ir Dūkšto vaitas Šeika;

Gluboko apyg.: Pimonovas ir Vyslouchas;

Ašmenos apyg.: Kiencas ir Žukelis.

Lydos apyg.: Brylskis ir Švedas;

Naugardėlio apyg.: Tšeciakas ir Sarneckis;

Suvalkų apyg.: Ryška ir Pankevičius;

Gardino apyg.: Kšivecas ir Budzinovskis.

Visi čia sužymėti atstovai, išskyrus rusą Pimonovą, yra lenkai.

Šelpkime besimokantį jaunimą

Žymi Vilniaus Vytauto Didžiojo gimnazijos moksleivių dalis yra neturtingų ir skurde gyvenančių tėvų vaikai, kuriems trūksta dažnai ir maisto, ir apsirengimo, ir knygų. — Šį vargą kenčia ypač tie, kurie gyvena mieste pas neturtingus tėvus. V. D. Gimnazijos Tėvų Komitetas kviečia visus gerų norų tautiečius kuo nors prisidėti prie šelpimo tokių mokinių, aukojant kas ką išgali: pinigus, maistą, drabužius.

Aukas prašoma siųsti Gimnazijos vardu. *Komitetas*

Surasti seni lietuvių kapai

Šiomis dienomis Švenčionių apskrityje, netoli Zulovo vienas kaimietis, bekasdamas bulvėms duobę, surado žmonių kaulus ir molinį puodą. Spėjama, kad tai yra aptikti seni mūsų krašto lietuvių kapai. Kaip žinome iš istorijos, senovės lietuviai, laidodami mirusiuosus, kartu su jų palaikais palaidodavo į puodus sukrautus įvairius tų mirusiųjų mėgtus daiktus.

Apie šių kapų suradimą pranešta atitinkamoms įstaigoms. Lenkų laikraščiai rašo, kad kitais metais prie Zulovo toje pačioje vietoje būsią pradėti moksliški kasinėjimai.

Naujokų registracija

Lenkų laikraščiai rašo, kad pagal iki šiol buvusią tvarką 1921 metais gimę vyrai turėjo būti registruojami, kaip būsimieji kariuomenės naujokai, 1939 metais. Bet dabar pagal naująjį įstatymą 1921 metais gimusių naujokų registracija bus pradėta nuo šių metų gruodžio mėn. 1 dienos.

Šio mėnesio 8 dienos paimta kariuomenėn 1917 metais gimę naujokai. Paimta į visų rūšių ginkluotas dalis, išskiriant pėstininkus ir artileriją, kurie būsią imami kitų metų pavasarį.

Redakcijos atsakymai

Br. Viškeliui (Prancūzijoj). Tuo reikalu turėtųte kreiptis į artimiausią Lenkijos konsulatą. Be abejo, jeigu norite sugrįžti savo kraštan, tie formalumai reikėtų atlikti būtinai. Eilėraštį atidavėme kam nurodėte.

Vanagėliui. Įvertindami tamstos didelį prie mūsų laikraščio prisirišimą, skolos sumokėjimo dar palauksime. Dėl darbo ir vietos suradimo nieko negalime patarti.

K—S—bui. Visa tai ir mes esame girdėję. Viešai dėl to reaguoti nereikėtų. Visas kitas tamstos pastabas atidėsime kitam reikalui.

Azai. Dėl tam tikrų sumetimų pavadinimą „Anūkai" išbraukėme. Prašome ir toliau bendradarbiauti.

Ten Buvusiam. Dėl tam tikrų priežasčių ta korespondencija tepasilieka tik redakcijos žinioje. Prašome ir toliau rašinėti.

KARAS KINIJOJE

Visas japonų dėmesys šiuo metu sukauptas į tą kiniečių kariuomenę, kuri yra tarp Hankau ir Kantono. Šioje kariuomenėje bene esąs ir pats Čangkaišekas, jo vyriausioji stovykla esanti Čangčau mieste. Į tą miestą japonai traukia trimis keliais. Kiniečiai atkakliai priešinasi. Svarbesnės pozicijos pokelis kartus eina iš rankų į rankas.

Japonai praneša, kad per visą karą Kinijoje žuvo apie 150.000 kiniečių ir tik apie 6.000 japonų. Tai tik rodytų, kaip menkai apginkluoti kiniečiai ir kaip jie podraug atkakliai ginasi.

KARAS ISPANIJOJE

Karo veiksmai prie Ebro upės, galima sakyti, pasibaigė. Nacionalistai pasiekė užsibrėžtą tikslą, paimdami visas pozicijas, kurias buvo numatę paimti. Ebro upės kilpa, kurioje buvo įsistiprinę vyriausybininkai, šiuo metu perkirsta į dvi dalis. Vyriausybininkų kariuomenė dabar apsupta dvejose vietose.

Kautynės Ebro upės fronte, kaip žinome, užsitęsė ilgesnį laiką. Gen. Franko kariuomenė septynius kartus buvo priversta pradėti čia kautynes. Jai prisėjo sutraukti didesnes karo jėgas ir nemaža išaikvoti karo medžiagos: Kaip praneša vyriausybininkai, gen. Franko buvo priverstas padvigubinti lėktuvų ir tankų skaičių. Ne kartą virš vyriausybininkų pozicijų skraidydavo apie 300 lėktuvų, o paskutiniomis dienomis kovose dalyvavo iki 100 mažų, bet greitų tankų. Artilerija taip pat buvo sustiprinta.

Ora laivynas buvo veiklus ne tik prie Ebro upės fronto. Jis dažnai aplankydavo vyriausybininkų užfrontėje esamus miestus.

Nacionalistų pasisekimai prie Ebro privertė vyriausybininkus ieškoti apsigynimo priemonių kitur. Jie, surinkę didesnius būrius, metė juos prieš nacionalistus prie Segre upės ir prie Viduržemio jūros. Kai kur jiems pasisekė pralaužti nacionalistų frontą, bet netrukus buvo apsupti ir turėjo pasiduoti arba prasimušti atgal.

Neleidžia vyskupams važiuoti Ryman

Spaudoje pasirodė žinių, kad Vokietijos vyriausybė uždraudė buvusios Austrijos vyskupams pavieniui važiuoti į Rymą. Be to, hitlerininkų spaudoje vėl ėmė rodytis straipsnių, nukreiptų prieš katalikų kunigus ir vyskupus. Ypač smarkiai puolami kitų valstybių vyskupai.

Pavyzdžiui, neseniai Paryžiaus katedroje kardinolas Verdievas Paryžiaus katedroje atlaikė Čekoslovakijos intencija iškilmingas mišias, kurių išklausyti buvo susirinkusios didelės žmonių minios.

Sužinoję apie tai, hitlerininkų laikraščiai smarkiai puolė Paryžiaus kardinolą, pavadinę jį „Liaudies fronto kardinolu".

Benešas bus teisiamas (?)

Paskutiniu metu užsienio spaudoje vis daugiau rašoma apie buvusiojo Čekoslovakijos prezidento Benešo prasikaltimą valstybės atžvilgiu. Kiek tokio pobūdžio žinios yra pagrįstos, tuo tarpu sunku kas nors tikra pasakyti.

Rašoma, kad buvusį prezidentą Benešą ir užsienių reikalų ministerį Kroftą labiausiai kaltina ligšiolinis Čekoslovakijos pasiuntinys Paryžiuje d-ras Osuskis. Spaudos turimomis žiniomis, pasiuntinys Osuskis, turėdamas patikimas žinias iš Prancūzijos vyriausybės, jau nuo seniau informavo Čekoslovakijos vyriausybę apie tikrąją padėtį. Dabar esą paaiškėjo, kad Čekoslovakijos užsienių reikalų ministerijoje nebuvo kreipiama dėmesio į pasiuntinio Osuskio pranešimus ir tuo būdu prieita prie katastrofos.

Telegramų pranešimu, pasiuntinys Osuskis šiuo metu iš Paryžiaus yra atvykęs į Prahoje.

Prancūzija — Italija

Kaip jau buvo rašyta, per paskutinius dvejus metus Prancūzija neturėjo savo ambasadoriaus Ryme, nes nenorėjo pripažinti Abisinijos italams.

Paskutiniu metu prancūzai savo nusistatymą pakeitė, ir nutarė oficiališkai pripažinti Abisiniją Italijai.

Ligšiolinis ambasadorius Berlyne Ponse paskirtas ambasadoriumi Ryme. Naujas Prancūzijos ambasadorius į Rymą jau atvyko šiomis dienomis įteiks paskyrimo raštus Italijos karaliui ir kartu Abisinijos imperatoriui.

Ta proga visi prancūzų laikraščiai reiškia vilties, kad pašalinus pagrindinę tarp abiejų didžvalstybių kliūtį, santykiai galės gerėti.

40.000 lėktuvų per metus

Spaudoje jau ne kartą buvo rašyta apie skubų Anglijos ginklavimąsi. Ypatingai susirūpinta karo aviacija, kuriai priduodama neparastai didelės reikšmės būsimajame kare.

Dabar viename anglų savaitraštyje pasirodė sensacingų žinių apie dar labiau pagreitintą karo lėktuvų gaminimą.

To laikraščio žiniomis, Anglijos vyriausybė turinti paruošusi planą, kuriame numatyta per metus pagaminti po 40.000 kariškų lėktuvų.

Šiuo metu Anglija turi tik 2.500 pirmos rūšies karo lėktuvų ir artimiausiu metu, netgi nelaukdama minėto plano vykdymo, tokių lėktuvų Anglija pasigamins dar 2.500.

Įvairu-įdomu

Didelis sumišimas Amerikoje, kurį sukėlė... radijo vaidinimas

Prieš kelias dienas anglų telegramų agentūra Reuter pranešė iš Naujorko apie neišpasakytą sumišimą Jungtinėse Amerikos Valstybėse, kuris kilo dėl radijo vaidinimo.

Amerikos radijofonai surengė vaidinimą pagal garsaus anglų rašytojo Wells'o knygą „Pasaulių Karas". Šioje fantastinėje knygoje vaizduojamas karas tarp Marso planetos fantastiškų žmonių-pabaisų ir žemės gyventojų. Marso pabaisos, užplūdusios žemės gyventojus, labai žiauriai viską naikina ir tuo būdu kelia didžiausį sumišimą žemėje.

Radijo vaidinimo autorius tą baisiųjų Marso gyventojų užplūdimą perkėlė į Jungtines Amerikos Valstybes, išvardindamas tenykščius miestus ir įtraukdamas kovon amerikiečių kariuomenę su jos vadais. Radijo vaidinimas buvęs toks įspūdingas, taip realiai atliekamas, kad milijonus radijo klausytojų apėmė neišpasakyta panika (sumišimas). Daugybė klausytojų, pamiršę, kad jie klausosi tik radijo vaidinimo, ėmę telefonuoti į radijofonus, klausinėdami informacijų apie tą baisų Marso pabaisų užplūdimą. Policijos komisariatai Naujorke per 10 minučių gavę 10 tūkstančių telefono paklausimų. Sumišimas buvęs toks didelis, kad daugumas Naujorko gyventojų buvę pradėję kraustyti savo butus ir skubėjo ko greičiausiai išbėgti iš miesto, kuriam pasak vaidinimo, grėsęs didžiausias pavojus. Kai kurie gyventojai buvę taip smarkiai persiėmę, kad iš tikrųjų jiems vaidenęsi Marso pabaisos, užpuolusios Ameriką. Daugelį Naujorko gyventojų prisiekinėję policijai, kad iš tikrųjų ant namų stogų matę Marso pabaisas. Kitur vėl pasklidusi gyventojuose žinia apie pasaulio pabaigą. Miestų gyventojai masiškai meldęsi gatvėse, o bažnyčios buvusios stačiai perpildytos. Viename mieste automobilio šoferis, kuris klausęsis radijo savo automobilyje, staiga iššokęs iš automobilio, įbėgęs į kinematografą ir sušukęs, kad Ameriką užplūdę Marso gyventojai. Bėkite iš čia, nes šie rūmai tuojau bus sunaikinti". Toji žinia perėmusi staiga visą publiką, kuri galvotrūkčiais grūdosi pro duris. Per dvi minutes visas kinematografas ištuštėjęs. Panašiai buvę ir kitame mieste, kur vienas asmuo įbėgęs babtistų maldos namuosna pranešęs besimeldžiantiems apie pasaulio pabaigą. Besimeldžiantieji tuojau pradėję garsiai melstis ir prašyti išganymo. Kitoje vietoje vyras atėmęs iš savo žmonos rankų nuodus, kuriuos ji buvusi pasiryžusi išgerti, šaukdama: „Geriau tokiu būdu žūti, negu būti pabaisų nužudyta". Kažkur vienuose namuose susirinkusieji lošė bridžo, besiklausydami kartu radijo vaidinimo. Staiga visi lošusieji kritę ant kelių ir ėmę garsiai melstis. Daugybė žmonių, ypač moterų, masiškai alpusios.

Kai kurie vyrai, gydytojai ir gailestingosios seselės siūlęsi į savanorius. Sumišimas apėmęs buvo ne tik Jungtinių Amerikos Valstybių gyventojus. Panašiai buvę ir Kanadoje, kur gyventojai klausęsi to paties radijo vaidinimo.

Gyventojai buvę taip smarkiai persiėmę ir sumišę, kad laikraščių redakcijos ir radijofonų vadovybės turėjusios gyventojams nuraminti leisti ekstratelegramas, kuriose buvę išaiškinta, kad jokio Marso gyventojų užplūdimo nesą, kad tai esąs tik radijo vaidinimas. Pagaliau ir radijo vaidinimo metu buvę pranešama, kad klausytojai nesigąsdintų, nes tai ką girdi, esą tik vaidinimas. Bet niekas netikėjęs nuraminimams. Milijonai žmonių buvę vis tiek įsitikinę, kad iš tikrųjų Marso gyventojai užplūdę Ameriką ir kad atėjęs jau pasaulio galas.

Mums yra stačiai neįtikėtina, kad taip galėtų būti. Bet laikraščiai apie tai visai rimtai rašo. Tai daugiausia galima tik stebėtis amerikiečių kvailumu.

Kodėl žmogui reikia daug vandens?

Du trečdaliu žmogaus svorio sudaro vanduo. Prakaituojant, nuolatos organizmui reikia vandens, kurs papildytų tą kiekį, kurio žmogus netenka prakaituodamas. Be to, vanduo padeda organizmui prisitaikyti prie kintančių temperatūros sąlygų.

Žmogus gali gyventi tiktai siaurame temperatūros ruože. Karštame ore ir karštose vietose milijonai mažyčių prakaito liaukų leidžia iš žmogaus kūno vandenį — prakaitą, kuris garuoja. Toks kūno drėgmės garavimas vėsina mūsų odą ir kūną ir palaiko temperatūrą reikalingame lygyje. Žmogaus kūnas prakaituoja ir vėsesnėje temperatūroje.

Gauni laikraštį, tai paskubėk sumokėti prenumeratą.

„AIDO" REDAKCIJA ir ADMINISTRACIJA: Wilno, ul. Dąbrowskiego 5—1. Telefonas 29-59. Administracija priima nuo 9 iki 13 val.

REDAKCIJA įgaunamus straipsnius ir korespondencijas taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nespausdintų korespondencijų ir smulkesnių straipsnių redakcija nesaugo. Rankraščių savo lėšomis negrąžina.

PRENUMERATA: Metams — 3 auks. Užsienyje — 3 doleriai. Atskiro numerio kaina 10 skatikų. Skelbimų kaina: tik ketvirtame puslapy — 20 skatikų už eilutę.

Leidėjas ir atsak. redaktorius Liudvikas Cicėnas. „RUCH" spaustuvė, Tatarska 6. Telef. 21-83.